

चूर्णकं न० चूर्ण+कार्ये क । १ चूर्णने २ चूर्णशब्दात्
१ पद्यभेदे न० तल्लक्षणादिकं छन्दो-उक्तं यथा “अपादः
पदसन्नानोगद्यं तत्तु लिङ्गा मतम् । चूर्णकोत्कलि-
काप्रादुक्तगन्धिप्रभेदतः” “अकठोराचरं सत्सवनासं
चूर्णकं विदुः । तत्तु वेदभीरीतिस्यं गद्यं हृद्यतरम्
भवेत्” ३ सक्तौ (छात) पु० त्रिका० ।

चूर्णकार ति० चूर्णं करोति क-अण् उप० स० । मेघ-
कारके । (चूर्ण) इति पदार्थनिष्पादके (चूर्णारी) इति
ख्याते २ सङ्कीर्णजातिभेदे पुंस्त्री० । सच नटकन्यायां
पुण्ड्रकाख्यात इत्याह पराशरः ।

चूर्णकुन्तल पु० चूर्ण्यते इति चूर्णः कर्म० । शिरःस्थे
कुन्तले अङ्गुली अमरः । [ख्याते कर्करे हारा० ।

चूर्णखण्ड न० चूर्णख तदर्थं खण्डम् । (काकरपूटिङ्)

चूर्णपारद पु० चूर्णं पारदस्य एकदेशिभूतं । पारदहेतुभूते
चूर्णरूपे हिङ्गुले राजनि० । [याके राजनि० ।

चूर्णशाकाह पु० चूर्ण इव शाकः अङ्गुली यस्य । गौरसुवर्ण-
चूर्णादि न० अप्राप्यपठप्रज्ञात् परस्वस्य आद्युदात्ततानि
मित्ते शब्दगणे स च पा० ग० सू० उक्तौ यथा

“चूर्णं करिव करिप शाकिन शाकट श्राणा तृप्तं कुन्दम
दक्षप चमसौ चक्षुन चोल । “चूर्णादीनामप्राप्य-
पठप्राः” पा० । सङ्गचूर्णम् ।

चूर्णि(णीं) स्त्री अयेषविदुषां तर्कं चूर्णयति चूर्ण-इन् ।
पतञ्जलिभक्ते महाभाष्ये “चूर्णिभाशुरिवाभटाः” व्या०
का० । २ कपर्दकयते सि० कौ० ३ कार्पाष्ये पुराच
परिमितकर्मदत्ते “अथीत्युत्तरपरिमितधेतुयतं देवं तदयत्तौ
चत्वारिंशत्पुराणोत्तरचूर्णीयतपञ्चकम्” प्रा० वि० ।
भावे इन् । ४ चूर्णने स्त्री वा डीप् ।

चूर्णिदासी स्त्री चूर्णं चूर्णने नियुक्ता दासी शा० त० ।
मेघनिनियुक्तायां दास्यां शब्दार्थचि० ।

चूर्णिका स्त्री चूर्ण्य चूर्णनमन्त्रस्थाः ठन् । सक्तुषु शब्दार्थचि०
चूर्णितात् पु० चूर्णं महाभाष्ये करोति क-किप् ।
महाभाष्यकारके पतञ्जलिभक्तौ [सि० कौ० ।

चूर्णिन् ति० चूर्णैः संसृष्टः इति । चूर्णसंसृष्टे अप्पादौ
चूर्त्ति स्त्री चर-भावे क्तिन् अत उत्पम् । चरणे

चूल पु० चुल-क प्रपु० दीर्घः । केषे अमरः । “सक्तके-
याश्च चूलिनः” लिङ्गपु० । “शिखिनं चूलिनश्चैव
तप्रकुण्डलमूषणम्” हरिवं० ४५ अ० । “मृहीतचूलको
विप्रोक्तेऽनेन रजकादिना” मत्स्यसू० ।

चूला स्त्री चूला+इत्य लः । मृहोपरिमृष्टे चन्दुशालायां
(चिबेवर) शब्दार्थचि० २ चूलायाश्च । तस्या इदम् अण् ।

चौल चूलासम्बन्धिनि संस्कारभेदे चूलाशब्दे इत्यम् ।

चूलिक न० इतभ्रष्टसमितायाम् (कुचि) शब्दार्थ० ।

चूलिका स्त्री चुल-समुच्चये ण्वुल् प्रपु० दीर्घः । १ इति-
कर्णभूते, २ नाटकाङ्गभेदे च “अथौपचोपकाः पञ्च वि-
दन्मकप्रवेशकौ । चूलिकाङ्गावतारोऽयं स्यादङ्ग-
सुखमित्यपि” सा० द० । अथौपचोप नाटका-
ङ्गानि विभज्य “अन्तर्जवनिकासंस्थैः सूचनाऽर्थस्य
चूलिका” इति लक्षितम् । यथा वीरचरिते चतुर्थाङ्ग-
स्यादौ “भो भो वैमानिकाः प्रपत्तन्तां रङ्गमङ्गलानी-
त्यादि” रामेय परशुरामोजितः इति नेपथ्ये पात्रैः
लक्षितम् । “अंशुवताजावज्जटिचूलिकानाम्” काट० ।

चूष पाने (चोषा) आ० पर० सक० सेट् । चूषति । अचू-
षीत् । चुचूष । चूषस्

चूषा स्त्री चूष्यते पीबते पृष्ठमांसेनाऽदृश्यतां नीबते चूष-
वजर्थे क । १ इतिमध्यवन्धनरज्ज्वाम् कक्षावाम् अमरः
भावे अङ् । २ चूष्ये स्त्री

चूष्य ति० चूष-कर्मणि यत् । जिह्वोष्ठाभ्यां, संयोगभेदेन
मेवे आहारशब्दे चूर्णशब्दे च इत्यम् । “प्राप्तिर्भक्ष-
भोज्यलेहपेयचूष्याभ्यवहायां चाम्” भा० य० १८१ अ० ।

चृत हिंसे पन्थने च तदा० सक० सेट् । चृतति अचर्त्तीत्
चचर्त्त । चर्त्तिष्यति चर्त्स्यति ।

चृत(प) संदीपने वा चु० उभ० पथे आ० पर० सक० सेट् ।
चर्त्त(र्पे)वति-ते । अचीचृत(प)त्-त अचचर्त्त(र्पे)त् त ।
पथे चर्त्त(र्पे)ति अचर्त्ती(र्पे)त् ।

चेकित ति० कित-यङ् लुकि अच् । १ अतिशयवाक्शानाभ्यां
युक्ते । २ अङ्गिभेदे पुं तस्य गोत्रापत्यं गमा० वञ् ।
चैकित्य तद्गोत्रापत्ये पुं स्त्री० ।

चेकितान ति० कित-यङ् लुकि ताच्छीत्ये चामय् ।
१ अत्यन्तशानयुक्ते २ महादेवे पु० “रुद्रमीशानमृदमं
जिह्वं यम्भुं कपर्दिनम् । चेकितानं परं योनिं
तिष्ठतो गच्छतश्च ह” भा० द्रो० २०१ अ० । ३ श्वभेदे ।
“छटद्युन्मचेकितानः काशीराजश्च वीर्यवान्” गीता ।

चेट(ड) पु० चिट-परप्रथे अच् वा टस्य डः । १ दासे
हेमच० क्षियाम् उभयल डीप् । २ दास्याम् । ण्वुल्
चेटक १ दासे अमरः । उपपत्तिनायके २ सन्धान-
दत्ते रसम० । क्षियां चेटि(डि)का । “मृङ्गारस